

A close-up portrait of a man with dark, curly hair, a beard, and glasses, smiling warmly. He is wearing a dark blue shirt. The background is a classroom with a large yellow star on the wall and a sign with Dutch text. The text on the sign reads: "IK WACHT HIER NET ZO LANG DAT JIJ ER OOK".

Ontwikkelen vakmanschap, ook voor kinderen

VAKMANSCHAP IS PERSOONLIJK MEESTERSCHAP, MAAR WELKE FACTOREN BEPALEN NU PRECIES OF EN WANNEER VAN VAKMANSCHAP GESPROKEN KAN WORDEN? IS HET TE OBJECTIVEREN OF IS JUIST DE BEOORDELING DOOR OF HET EFFECT OP ANDEREN INHERENT AAN HET CONCEPT? IS VAKMANSCHAP ACTIEF (AAN) TE LEREN, EEN DOEL OP ZICH, OF EERDER HET RESULTAAT VAN EEN BREED PERSOONLIJK LEER-, VORMINGS- EN ERVARINGSPROCES?

TEKST: SANDRA VEENSTRA | BEELD: SANNY VIEWS

Er wordt vaak gesproken over vakmanschap, maar het thema bevat meerdere lagen en is vanuit diverse perspectieven te benaderen. Dit geldt zeker binnen het onderwijsveld, waar 'lernen' en 'lehren' samenkomen. Gesprekspartner is Titus Veit, Amsterdamer, 26 jaar oud. Titus heeft van zijn 2e tot zijn 17e jaar montessorionderwijs genoten in Amsterdam, eerst bij 2Voices aan de Kostverlorenkade, daarna op de 8ste Montessorischool in Zeeburg aan de Borneokade en tenslotte op het Montessori Lyceum Amsterdam (MLA). Inmiddels heeft hij een HBO vakopleiding elektrotechniek afgerond en zit in de afrondingsfase van de wetenschappelijke opleiding natuurkunde, gecombineerde studie aan de UVA en VU. Vanuit deze (montessori) context gaan wij, vanuit het perspectief van de lerende, op zoek naar kenmerken van 'vakmanschap'.

MONTESORI WIJST DE WEG

In *De Methode*¹ schrijft Maria Montessori over de diverse facetten van het vakmanschap van de montessorileraar. Zo is, naast de theoretische studie en kennis van de functie van het ontwikkelingsmateriaal, ook de eigen persoonsvorming cruciaal om vakman te worden én vakmanschap voor te kunnen leven aan de kinderen wier 'kindkracht' in de voorbereide leeromgeving wordt geactiveerd.

'De studie, die onze montessorileraren moeten maken, is tweeledig, omdat zij zowel het werk, dat tot haar taak behoort, geheel moet kennen, als de functie van het ontwikkelingsmateriaal grondig moet kennen.'

'Iemand, die "zichzelf moet vormen", die moet leren waarnemen, moet leren rustig, geduldig en bescheiden te zijn, die haar eigen impulsen moet kunnen bedwingen, en hoe zij haar bij uitstek praktische taken met de vereiste fijngevoeligheid kan uitvoeren.'

(De Methode, blz. 199-200)

VAKMANSCHAP BIJ DE KINDEREN

Het van jongs af aan verkeren in een montessori-leeromgeving heeft Titus gevormd en beïnvloedt tot op heden zijn keuzes. Zo ervaart hij dat, zegt hij, zeker als hij het toetst aan *peers* met andere onderwijservaringen. Ze zijn allemaal naar school geweest en hebben zich ontwikkeld, maar toch kijkt hij anders naar de wereld, meent hij. Titus denkt even na... 'Waar dat verschil in zit? Ik vind het lastig te zeggen. Wat mij wel opvalt is dat wij heel erg gestimuleerd werden naar onszelf en de wereld te kijken. We werden aangemoedigd vragen te stellen en daarna ook onze vragen zelf te onderzoeken.' Het adagium van Montessori, 'Help me het zelf te doen', leidt volgens Titus tot het vergroten van de natuurlijke leergierigheid en nieuwsgierigheid; je doorleeft het zelf. 'Vakmanschap zit niet alleen op de inhoud van een bepaald vak of ambacht, maar ook op een leer- en werkhouding, een brede blik. Ik heb geleerd te willen leren, en ik wil gewoon weten hoe de

wereld werkt', zo legt hij uit. 'En als je denkt dat je het snapt, durf de doos dan ook eens open te maken en te kijken wat er nog meer kan. Zelf kijken, maar ook jezelf steeds bevragen. Voorbij die mogelijke oplossing kijken, is er meer?' Dat is ook steeds het uitgangspunt geweest bij zijn studiekeuzes: het vergaren van inzichten om de wereld te begrijpen, en van daaruit nog verder te kijken, kritisch en vragend te onderzoeken en daarvan te leren.

NIEUWSGIERIGHEID EN LEERGIERIGHEID

De wens om jezelf te blijven verrassen helpt daarbij. Die nieuwsgierigheid en leergierigheid zijn cruciaal, maar niet voldoende. Je hebt ook gereedschappen nodig, juist als kind, zo stelt Titus. 'Je moet ook heel praktisch leren hoe je dingen aanpakt, in welke volgorde, hoe je om moet gaan met wat lukt én ook met wat niet lukt. Ik weet niet meer precies wanneer dat begon, maar dat hebben ze ons goed bijgebracht. En natuurlijk hoort daar ook bij, het leren wanneer je

‘VAKMANSCHAP IS OOK NIEUWSGIERIGHEID, LEERGIERIGHEID, ZELFREFLECTIE EN OMGEVINGSBEWUSTZIJN’

Titus Veit

je klus of project tot een goed einde hebt gebracht. Oog voor het afronden is heel belangrijk, anders wordt het vrijblijvend en gaat het nergens heen. Ik merk dat soms tijdens de studie als we in een groepje samenwerken. Dan ben ik blij dat ik de montessori achtergrond heb. Dat komt dan goed van pas.’

Andersom is ook waar. Titus is er als montessorikind van overtuigd dat echt vakmanschap veel verder gaat dan het succesvol volbrengen van projecten of ambachten. Zo weet de vakman waar zijn kracht ligt en heeft hij zelfreflectie, meent hij. ‘Je moet ook altijd nadenken over de ontvanger. Op de middelbare school merkte ik dat duidelijk. Er waren leraren die echt goed

konden inschatten wat het juiste moment is in de ontwikkeling van de leerling. Ze toetsten dat ook bij ons. En de vakman moet dan van de ontvanger weer het vertrouwen krijgen om zijn vakmanschap tot zijn recht te laten komen. Je moet namelijk mogen laten zien dat het werkt. Het is een soort wisselwerking die nodig is om goed te kunnen werken.’

‘JE HOEFT HET ALLEEN MAAR TE SNAPPEN’

Vakmanschap, dus voor de leerling en voor de leraar, is meer dan vakkennis, maar ook meer dan persoonsvorming; het omvat nieuwsgierigheid en leergierigheid; interesse in het zelf, de wereld en de ander; inzicht in de planmatige aanpak van vraag tot afronding;

discipline; zelfreflectie en *self leadership*; omgevingsbewustzijn en responsieve sensitiviteit. De vakman blijft leren, vanuit zichzelf maar in interactie met anderen. En dat maakt Montessori tijdloos. Immers de praktische vak-inhoud kan per era en samenleving veranderen en anders zijn, het mens-zijn, de persoonsvorming doet dat niet.

Of een echte vakman in één discipline zich dan onder de juiste omstandigheden ook kan ontwikkelen tot een vakman in een andere discipline? Titus denkt van wel. ‘Mensen vinden soms iets moeilijk, maar je hoeft het eigenlijk alleen maar te snappen.’

1. Montessori, Maria (1973). De Methode – De ontdekking van het kind, Montessori Pierson Publishing Company